

PANORAMA

De systemen voor beroepsopleiding in België

Een beknopte beschrijving

De systemen voor
beroepsopleiding in België
Een beknopte beschrijving

Paul Cotton

Cedefop Panorama series

Luxemburg: Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen, 2001

Tal van andere informatie over de Europese Unie is beschikbaar op Internet via de Europaserver (<http://europa.eu.int>).

Bibliografische gegevens bevinden zich aan het einde van deze publicatie.

Luxemburg: Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen, 2001

ISBN 92-896-0064-0

© Europese Gemeenschappen, 2001

Overneming met bronvermelding toegestaan

Printed in Belgium

Het **Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding** (Cedefop), dat is opgericht in 1975, verstrekt informatie en analytische overzichten over stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding, en over beleid en onderzoek op dit terrein.

Europe 123
GR-570 01 Thessaloniki (Pylea)

Postadres:
PO Box 22427
GR-551 02 Thessaloniki

Tel. (30) 310 490 111
Fax (30) 310 490 020
E-mail: info@cedefop.eu.int
Homepage: www.cedefop.eu.int
Interactieve website: www.trainingvillage.gr

Paul Cotton
Psycho-medisch-sociaal Centrum (PMS-centrum), Ath

Redactie:

Cedefop

Michael Adams,
Anne-France Mossoux,
Eleonora Waltraud Schmid, Projectcoördinatoren

Gepubliceerd onder verantwoordelijkheid van:
Johan van Rens, directeur
Stavros Stavrou, adjunct-directeur

Inleiding van het Cedefop

In verscheidene lidstaten lijkt het gepaster van beroepsopleidingssystemen te spreken dan van één systeem voor beroepsopleiding. Dit is vooral het geval voor België waar het onderwijs- en opleidingsaanbod niet alleen wordt beïnvloed door de onderverdeling van het land in taalgemeenschappen en gewesten, maar eveneens door de deelname op grote schaal van privé-instellingen (waaronder de kerk) en door de rolverdeling onder ministeries, departementen en administraties, voornamelijk (maar niet exclusief) die van Onderwijs en Werkgelegenheid (Tewerkstelling) zowel op nationaal niveau als op het niveau van de Gemeenschappen en de Gewesten. Dit resulteert in een ruime waaier van keuzemogelijkheden voor hen die een initieel of voortgezet onderwijs- en opleidingsaanbod zoeken. Er wordt ruim gebruik gemaakt van dit aanbod aangezien België een hoge graad van schoolparticipatie en een hoog scholingsniveau kent. Wat minder voor de hand liggend is, is de transparantie van deze waaier van activiteiten. Er wordt inderdaad een reeks van geïntegreerde en relevante keuzemogelijkheden aan de burgers aangeboden, o.a. aan de personen die met uitsluiting bedreigd worden en die een onderwijsaanbod na de leerplicht en een beroepsvervolmakingsaanbod zoeken. In zekere mate kan het er op lijken dat het systeem eerder door de aanbieders dan door de gebruikers wordt gestuurd.

Het CEDEFOP wenst hierbij de auteur van deze tekst, de heer Paul Cotton, van het Psycho-medisch-sociaal Centrum (PMS-centrum) van Ath en de andere Belgische partners te danken die ons geholpen hebben met hun aanvullende opmerkingen. Wij beseffen dat sommige Belgische partners ontgoocheld zullen zijn door een of ander detail uit de publikatie, maar wij hopen dat we erin geslaagd zijn, voornamelijk ten behoeve van een lezerspubliek dat niet vertrouwd is met het Belgische systeem / de Belgische systemen, een produkt uit te werken dat een nuttig globaal overzicht biedt.

Stavros Stavrou
Adjunct-directeur

J. Michael Adams
Eleonora Schmid
Anne-France Mossoux
Projectcoördinatoren

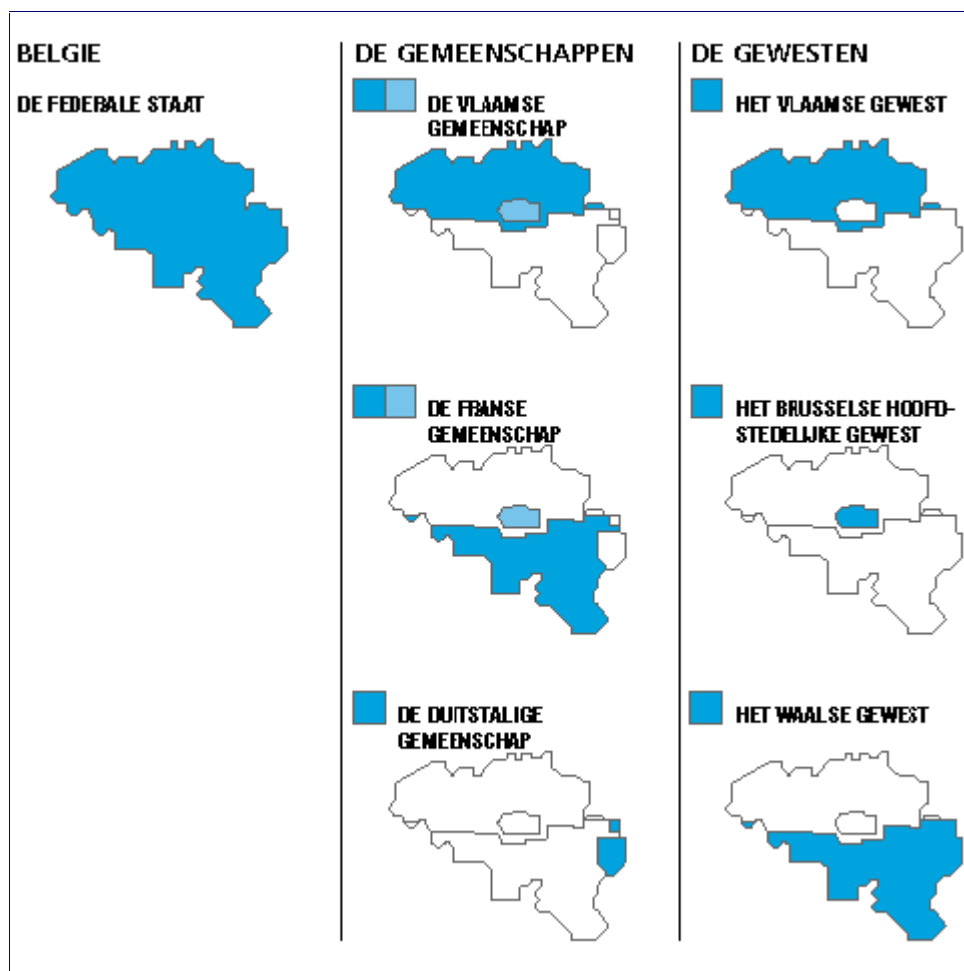
Thessaloniki
Juni 2001

Inhoudsopgave

België, een federale Staat	10
Inleiding	10
Een federaal koninkrijk.....	10
Een asymmetrisch federalisme	10
Ondervonden moeilijkheden.....	10
Enkele belangrijke cijfers.....	11
 1. Overzicht van het onderwijssysteem	13
1.1. Enkele kenmerken.....	13
1.2. Organisatie van het onderwijssysteem: drie hoofdniveaus	14
1.2.1. Basisonderwijs	14
1.2.2. Secundair.....	14
1.2.3. Hoger en universitair onderwijs	17
1.3. Multidisciplinaire oriëntatie en medisch toezicht tijdens de leerplichtperiode.....	18
1.4. Beroepskeuzebegeleiding voor jongeren en volwassenen	18
2. Systeem van beroepsonderwijs en -opleiding voor jongeren	19
2.1. Technisch en beroepssecundair onderwijs	19
2.2. Alternierende opleiding (leren en werken).....	19
3. Voortgezette beroepsopleiding	21
3.1. Institutionele opleidingverstrekkers	21
3.2. Onderwijs voor Sociale Promotie (OSP)	21
3.3. Overheidsinstellingen: diensten voor opleiding en arbeidsbemiddeling, middenstandsopleidingen.....	22
3.3.1. Diensten voor beroepsopleiding en arbeidsbemiddeling.	22
3.3.2. Middenstandsopleidingen (IFPME – VIZO – IAWM).....	22
3.4. Sectorale initiatieven.....	23
3.5. Andere opleidingen	23
3.6. Beroepsoriëntatie en -opleiding: de Carrefours Formation.....	24
4. Financiering van het beroepsonderwijs en de voortgezette beroepsopleiding	26
4.1. Een complex federaal stelsel.....	26
4.2. Belangrijke bijdrage via de sociale zekerheid.....	26
4.3. Bedrijfsopleidingen	27
4.4. Fondsen: de federale staat, voornaamste investeerder in de permanente beroepsopleiding	27
4.5. Opleiding binnen het overheidsapparaat.....	28
4.6. Stimulerende initiatieven van de overheden	28
4.7. Veelzeggende cijfers	28
5. Kwalitatieve aspecten	29
5.1. In de Franse Gemeenschap.....	29
5.1.1. Beroepsopleiding gereorganiseerd voor negen sectoren door de CCPQ (1999)..	29
5.1.2. Technisch en beroepssecundair onderwijs: weldra alternerend.....	29
5.1.3. Conseil de l'Education et de la Formation (CEF, Raad voor Onderwijs en Opleiding)	29
5.1.4. Omvorming van de FOREM.....	30

5.1.5. In de Franse Gemeenschap: de Pôles d'innovation technologique (PITech, steunpunten voor technologische vernieuwing).....	30
5.2. In de Vlaamse Gemeenschap	30
5.2.1. Opleidingsprofielen.....	30
5.2.2. Levenslang onderwijs en levenslange opleiding.....	30
5.2.3. Modularisering in het beroepssecundair onderwijs	30
5.2.4. Contact met de beroepspraktijk.....	31
5.3. Informatie- en communicatietechnologieën (ICT).....	31
6. Opleiding van de opleiders	32
6.1. Initiële lerarenopleiding	32
6.2. Opleiding van de opleiders van de FOREM en de VDAB	32
6.3. Opleiding van de leraren en deskundigen van het Onderwijs voor Sociale Promotie ..	32
6.4. Opleiders van het IFPME, het VIZO en het IAWM	32
6.5. Nascholing van leraren.....	33
7. Trends en perspectieven	34
7.1. Trends.....	34
7.2. Beroepsoriëntatie en -opleiding: eenzelfde problematiek.....	34
7.3. Handelen	34
7.4. Regelgeving in het aanbod en verhoging van de kwaliteit van de beroepsopleiding ..	35
7.5. Een evaluatiegerichte cultuur ontwikkelen	35
Bijlage 1 : Acroniemen en afkortingen	36
Bijlage 2 : Nuttige adressen.....	39

Grafiek 1: België – Gemeenschappen en Gewesten

Bron : Voorlichtingsdienst (F.V.D.)

België, een federale Staat

Inleiding

België bestaat sinds 1830 als onafhankelijke staat, maar de unitaire en gecentraliseerde staat is in 1988 een federale Staat geworden. Deze ontwikkeling is gepaard gegaan met een aantal scheuringen, die ook een stempel hebben gedrukt op het onderwijs:

- de scheiding tussen (katholieke) kerk en staat;
- het onderwijsvraagstuk wordt in verband gebracht met de sociale problematiek (democratisering van het onderwijs). Ideologische spanningen blijven aanwezig in het onderwijs, dat een belangrijk twistpunt blijft in de sociale strijd;
- de scheiding tussen het centrum en de randgebieden of de overgang van de creatieve school van «nationale eenheid en identiteit ... naar tendensen tot decentralisatie gericht op versterking van de gemeenschapsidentiteit» (erkenning van talen en culturen – Vlaams, Frans en Duits – die verbonden zijn met verschillende territoriale entiteiten).

Een federaal koninkrijk met vijf beslissingsniveaus:

- nationaal niveau, omgedoopt tot federaal;
- gemeenschapsniveau, gebaseerd op de taal (drie Gemeenschappen: de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige). Alle drie beschikken ze over zogeheten persoonsgebonden bevoegdheden: cultuur, educatie, onderwijs, volksgezondheid, ...;
- gewestelijk, gebaseerd op het grondgebied (drie Gewesten: het Vlaamse, het Waalse en het tweetalige Brussels Hoofdstedelijk Gewest). De Gewesten hebben bevoegdheden op het terrein van economie, werkgelegenheid, opleiding, ruimtelijke ordening, ...;
- provinciaal (tien provincies);
- gemeentelijk (589 gemeentes).

Behalve de federale staat beschikken ook de Gemeenschappen en de Gewesten elk over een eigen regering en een eigen parlement.

Een asymmetrisch federalisme

Het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap zijn in 1980 overgegaan tot samenvoeging van hun regeringen en parlementen. Thans beschikken ze derhalve over gemeenschappelijke instellingen.

Ondervonden moeilijkheden

- De inwoners van het – tweetalige – Brussels Hoofdstedelijk Gewest behoren tot een van beide hoofdgemeenschappen. De verdeling van de bevoegdheden en de administratieve organisatie zijn voortdurend aan verandering onderhevig, ook vandaag de dag nog.
- Bijgevolg dient het *Arbitragehof*, een *federaal rechtscollege*, problemen op dit vlak op zeer specifieke manier te behandelen.

- Voor het verzamelen van statistische gegevens is de medewerking vereist van een groot aantal diensten, met als gevolg overlappingsen en vertragingen van korte of langere duur in de gegevensverwerking.
- Bij de financiering van het onderwijs, met name het secundair onderwijs, kunnen alle vijf beslissingsniveaus betrokken zijn maar ook ... het bedrijfsleven.
- Voor de financiering van de beroepsopleiding is de overdracht van kredieten vereist tussen de verschillende overheden ...

Enkele belangrijke cijfers (april 2001)

Bevolking (januari 2000)	10,239 miljoen
Beroepsbevolking (1998)	5,5 miljoen
Overheidstekort, in % van het BBP, (2000)	0,0 (EU*: 0,3)
Overheidsschuld, in %, (2000)	110,9 (EU*: 69,7)
Werkloosheidscijfer België april 2001	10,6
april 2000	11,0
Werkloosheidscijfer Vlaamse Gewest (april 2001)	4,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	n.b.**
Waalse Gewest (april 2001)	10,3
Arbeidsparticipatie Vlaamse Gewest (2000)	63,9 (EU*: 62,1)
Waalse Gewest (2000)	55,9
Percentage werkloze jongeren (15-24 jaar) (in % - Eurostat 1999)	8,5 (EU*: 8,5)

* EU: gemiddelde van de Europese Unie

** n.b.: niet beschikbaar

Omrekening naar euro's: 1 EUR = 40,3399 Belgische frank.

Tabel 1: Bevolking per 1 januari 2000

	Vlaamse Communa utGewest	Waalse Gewest	waaronder DuitstaligeGem eenschap	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	België
Belgisch	5 646 601	3 009 669	n.d.*	685 705	9 341 975
Buitenlands	293 650	329 847	n.d.*	273 613	897 110
Total	5 940 251	3 339 516	70 831	959 318	10 239 085
%	58 %	32,6 %	0,7 %	9,4 %	100 %

* n.b.: niet beschikbaar

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS), (maart 2000)

Tabel 2: Werkgelegenheid per sector - 1998 – in %.

	Vlaamse Gewest	Waalse Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	België
Landbouw	2,4	2,6	0,2	2,2
Industrie	30,3	24,5	15,1	27,2
Diensten	67,3	72,9	84,7	70,5

Bron: Enquête naar de arbeidskrachten, 1998

Tabel 3: Opleidingsniveau van de bevolkingsgroep tussen 25 en 59 jaar - in %

Opleidingsniveau	België
Hoger onderwijs	26,7
Hoger secundair	32,8
Lager secundair	22,8
Basisonderwijs/geen	17,7

Bron: Enquête naar de arbeidskrachten, 1998

1. Overzicht van het onderwijssysteem

Het onderwijs valt onder de bevoegdheid van de taalgemeenschappen; de gedecentraliseerde structuur komt derhalve ook in het onderwijssysteem tot uitdrukking. Doel van het onderwijs is bij te dragen tot de ontplooiing van het individu en jongeren in staat te stellen kennis te vergaren, een actieve rol te spelen in het economisch leven en zich te ontwikkelen tot verantwoordelijke burgers in een vrije samenleving.

1.1. Enkele kenmerken

Vrijheid van onderwijs en van schoolkeuze: de Pouvoirs Organisateurs (PO) in de Franse Gemeenschap of de Inrichtende Machten in de Vlaamse Gemeenschap zijn sleutelbegrippen in de organisatie van het onderwijs in drie onderwijsnetten:

- het gemeenschapsonderwijs. Verantwoordelijk voor dit net (voorheen ressorterend onder de centrale overheid) zijn, in de Franse Gemeenschap, de minister en, in de Vlaamse Gemeenschap, een onafhankelijke Algemene Raad voor het Gemeenschapsonderwijs die bestaat uit gekozenen en afgevaardigden uit de betrokken sectoren;
- het gesubsidieerd vrij onderwijs. Dit vrij onderwijs wordt met name georganiseerd door het Algemeen Secretariaat van het Katholiek Onderwijs;
- het gesubsidieerd officieel onderwijs, dat ressorteert onder de provincies en gemeentes.

Elk net kent zijn eigen leerplan. Ouders zijn vrij in de keuze van een school. De Inrichtende Machten dragen zorg voor de werving van leerkrachten (betaald door de betreffende Gemeenschap). De mobiliteit van de leerkrachten is nagenoeg beperkt tot het eigen net.

Tabel 4: Verdeling per onderwijsnet, in %, van de leerlingen (basisonderwijs en secundair onderwijs) - 1996-97

Gemeenschappen	Netten		
	Gemeenschap	Gesubsidieerd vrij	Gesubsidieerd officieel
Franse Gemeenschap	16	49	35
Vlaamse Gemeenschap	15	69	16

Bron: Ministeries van de Franse Gemeenschap en van de Vlaamse Gemeenschap

Leerplicht: van 6 tot 18 jaar, maar vanaf 15/16 jaar bestaat de mogelijkheid van deeltijds onderwijs (punt 2.2).

Gratis toegang tot onderwijs en gemengd onderwijs gelden gedurende de gehele leerplichtperiode en in alle onderwijsnetten.

Voor godsdienstonderricht/zedenleer: *keuze uit vijf godsdiensten* (katholiek-islamitisch-Hebreeuws-protestants-orthodox) *en niet-confessionele zedenleer* in het basisonderwijs en in het secundair onderwijs.

1.2. Organisatie van het onderwijssysteem: drie hoofdniveaus

1.2.1. Basisonderwijs

- peuter- en kleuteronderwijs: drie jaar, vanaf de leeftijd van tweeënhalf jaar tot vijf jaar (NB – vrijwel alle kinderen gaan vanaf de kleuterschool naar school)
- lager onderwijs: 6 jaar, van 6 tot 12 jaar.

1.2.2. Secundair onderwijs (van 12 tot 18 jaar)

Deze vorm van onderwijs is verdeeld in drie graden van elk twee jaar:

- de eerste graad: gemeenschappelijke basisvorming in de Vlaamse Gemeenschap, observatie in de Franse Gemeenschap;
- de tweede graad, waarin het onderwijs verdeeld is in vier onderwijsvormen: algemeen, technisch, kunst en beroeps;
- de derde graad: twee jaar (in sommige gevallen drie jaar - een 7de jaar secundair onderwijs, met name in de Vlaamse Gemeenschap).

In theorie kan overgestapt worden van de ene richting naar de andere, maar in de praktijk gaat het daarbij altijd om een gedwongen overstap naar lagergewaardeerde onderwijsvormen en studierichtingen. Vanaf 15/16 jaar kunnen jongeren een alternerende opleiding volgen (zie punt 2.2). Op het niveau van het basisonderwijs en het secundair onderwijs bestaat er voor lichamelijk en geestelijk gehandicapte leerlingen of leerlingen met leer- en gedragsproblemen een systeem van *buitengewoon onderwijs* dat acht onderwijstypes omvat. In het secundair onderwijs worden deze leerlingen voorbereid op hun integratie in de maatschappij en in het beroepsleven. *De beoordeling van de leerlingen* vindt plaats binnen klasverband. In het lager onderwijs hebben de leraren tot taak de leerlingen te leiden en te beoordelen alsmede beslissingen aangaande hen te nemen. Op het niveau van het secundair onderwijs zijn beoordeling en studieadvisering een taak van de klassenraad (schoolbestuur en klassenleraren).

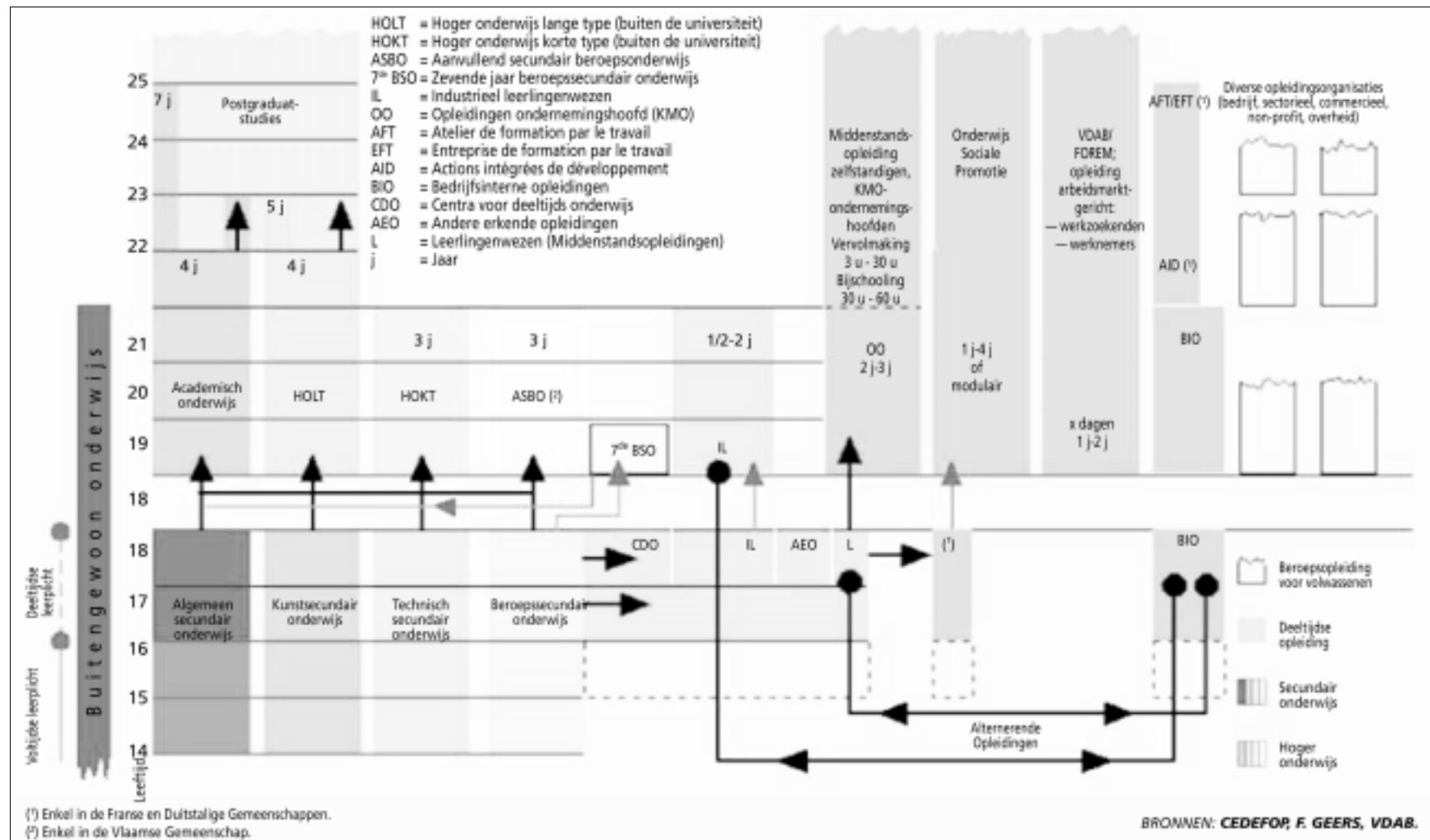
De leerling die in de Franse Gemeenschap het *certificat d'enseignement secondaire supérieur* (CESS) of, in de Vlaamse Gemeenschap, het "diploma secundair onderwijs" behaalt, verkrijgt daarmee toegang tot het hoger onderwijs (hogeschoolonderwijs en universiteit).

Tabel 5: Verdeling tussen gemeenschappelijke vakken en keuzevakken voor de drie onderwijsvormen in het secundair onderwijs vanaf het 3^e jaar (Franse Gemeenschap)

Doorstroming	Kwalificatie	
	technisch	beroepsgericht
Algemene en technologische humaniora	Technische humaniora	Beroepsgerichte humaniora
$\frac{3}{4}$ Algemene vakken $\frac{1}{4}$ Keuzevakken	$\frac{1}{2}$ Algemene vakken $\frac{1}{2}$ Keuzevakken	$\frac{1}{4}$ Algemene vakken $\frac{3}{4}$ Keuzevakken

Bron : SIEP

Grafiek 2 - Onderwijs en beroepsopleiding in België

1.2.3. Hogeschoolonderwijs en academisch onderwijs

1.2.3.1.

Het niet-academische hoger onderwijs bestaat uit één cyclus van drie studiejaren (“hoger onderwijs van één cyclus”, kortlopende opleiding tot “graduaat”) of uit twee cycli van in totaal vier of vijf studiejaren (langlopend “hoger onderwijs van twee cycli”). Dit hogeschoolonderwijs is ingedeeld in acht studiegebieden (in de Franse Gemeenschap) en elf studierichtingen (in de Vlaamse Gemeenschap). Het hoger onderwijs van twee cycli leidt op tot de graad van kandidaat en licentiaat, zoals de universiteiten. Deze vorm van onderwijs is van wetenschappelijk en/of hoog technologisch niveau. In het hoger onderwijs van één cyclus ligt het accent op de praktijk en wordt de leerling rechtstreeks voorbereid op het beroepsleven. Er is onmiskenbaar sprake van concurrentie tussen de verschillende categorieën van gediplomeerden. Op de arbeidsmarkt lijken de jongeren die een opleiding genoten hebben in het hoger onderwijs van één cyclus de beste papieren te hebben. In het schooljaar 1999 – 2000 bedroeg het aantal studenten aan de hogescholen 98536 in de Vlaamse Gemeenschap en 59982 in de Franse Gemeenschap.

1.2.3.2.

De universiteiten: het academisch onderwijs is in drie cycli verdeeld:

- 1e cyclus: kandidatuur (twee of drie jaar), leidend tot de graad van kandidaat, die toegang biedt tot de 2^e cyclus van het academisch onderwijs of tot het hogeschoolonderwijs van twee cycli.
- 2^e cyclus: licentie (twee of drie jaar, af te sluiten met een *scriptie*), leidend tot de graad van licentiaat, die de bevoegdheid verleent een bepaald beroep uit te oefenen.
- 3^e cyclus: doctoraat (meerdere jaren, af te sluiten met een in het openbaar te verdedigen proefschrift).

Het aantal studenten aan de universiteiten is de afgelopen tien jaar voortdurend gestegen (sinds 1990-91). Daarbij is de groei het sterkst in de Franse Gemeenschap, waar in het schooljaar 1998-1999 59 953 studenten aan de universiteiten ingeschreven stonden. Het aantal studenten in de Vlaamse Gemeenschap bedroeg in het schooljaar 1999-2000 56 740.

1.2.3.3.

Onder bijzondere voorwaarden is het mogelijk over te stappen van de ene naar de andere onderwijsvorm (hogeschoolonderwijs van één cyclus of van twee cycli, academisch onderwijs).

In tegenstelling tot de hogescholen beschikken de universiteiten over een informatie- en voorlichtingsdienst.

1.3. Multidisciplinaire oriëntatie en medisch toezicht tijdens de leerplichtperiode

Elk onderwijsnet beschikt over zijn eigen begeleidende diensten. In de Franse Gemeenschap zijn dat de Centres PMS (Centres **p**sycho-**m**edico-**s**ociaux, psycho-medisch-sociale centra). Deze centra begeleiden elk ongeveer 5 000 leerlingen. In de Vlaamse Gemeenschap zijn deze PMS-centra in september 2000 vervangen door de Centra voor **l**eerlingenbegeleiding (CLB). Een CLB is belast met de zorg voor 12 000 leerlingen of richt zich op een bepaald werkgebied. De Centres PMS en de CLB's helpen de leerlingen bij problemen van persoonlijke aard of bij problemen die verband houden met school, zoals spijbelen en verslaving. Tevens begeleiden ze de jongeren bij hun beroepskeuze en dragen ze zorg voor preventief medisch toezicht en medische voorlichting op school. Deze centra functioneren onafhankelijk van de scholen.

1.4. Beroepskeuzebegeleiding voor jongeren en volwassenen

Ook de arbeidsbureaus in de drie Gewesten (VDAB, FOREM, BGDA) bieden diensten aan op het gebied van informatie, oriëntatie en screening van competenties. Tevens zijn er vzw's (verenigingen zonder winstgevend doel) actief op het terrein van voorlichting over beroepen, opleidingen en rechten van jongeren: de SIEP (Service d'information sur les **é**tudes et les **p**rofessions, dienst voor informatie over studie en beroep) en Infor-Jeunes in de Franse Gemeenschap, Info Jeugd in de Vlaamse Gemeenschap. Voorts maakt België deel uit van het netwerk Euroguidance, een netwerk van nationale centra voor studie- en beroepskeuzevoorlichting dat is opgezet in het kader van het programma Leonardo da Vinci.

2. Systeem van beroepsonderwijs en -opleiding voor jongeren

2.1. Technisch en beroepssecundair onderwijs

De technische en beroepsgerichte studierichtingen in het secundair onderwijs kennen de grootste leerlingenaantallen: 68,1% (57,5% in de EU volgens cijfers van Eurostat), maar deze opleidingen worden lager gewaardeerd dan het algemeen secundair onderwijs. Het percentage jongeren tussen de 18 en 24 jaar dat het reguliere onderwijs verlaten heeft na de eerste graad van het secundair onderwijs ligt op 15,2 (EU: 20,5 Eurostat 1999).

2.2. Alternerende opleiding (leren en werken)

Het alternerend leren op secundair niveau betreft slechts een klein deel van de jongeren: leerlingen vanaf 15/16 jaar die twee jaar secundair onderwijs gevolgd hebben.

Dit stelsel kent drie richtingen:

- het CEFA (centre d'éducation et de formation en alternance) in de Franse Gemeenschap, het TZUC (Teilzeitunterrichtszentrum) in de Duitstalige Gemeenschap en het CDO (centrum voor deeltijds onderwijs) in de Vlaamse Gemeenschap. De leerlingen volgen twee dagen per week les in het centrum en doen drie dagen per week werkervaring op in het bedrijfsleven. Het betreft hier 5 734 jongeren in de Vlaamse Gemeenschap en 6 046 jongeren in de Franse Gemeenschap (schooljaar 2000 – 2001), dat wil zeggen 4 tot 5% van de leerlingen in het technisch en beroepssecundair onderwijs;
- het industrieel leercontract (ILC) of het leercontract voor werknemers in loondienst;
- leerovereenkomsten van de middenstand⁽¹⁾.

Het aantal leerlingen dat wordt opgeleid door de centra voor deeltijds onderwijs of via een industrieel leercontract heeft zich na een periode van lichte groei gestabiliseerd; het aantal leercontracten van de middenstand varieert per Gewest.

Diverse overeenkomsten (leer-werkovereenkomsten, overeenkomsten inzake sociale en beroepsintegratie) hebben geleid tot een toename van het aantal leerlingen in een of vorm van alternerend leren (25 jaar) en tot vergelijkbare of gelijksoortige vergoedingen in de drie bovengenoemde richtingen (centra voor deeltijds onderwijs, industrieel leercontract en middenstandsopleidingen), ten voordele van de jongeren in de drie Gemeenschappen die een leer-werkovereenkomst zijn aangegaan.

Tabel 6: Beroepsonderwijs en -opleiding, voltijds en deeltijds

Overheid	Instelling	Doelgroep	Structuur	Leer-werkplek
Gemeenschap	Technische en beroeps-afdelingen* van de scholen	14 – 18 jaar	Secundair onderwijs	School + stages
	CEFA**/CDO**/TZUC** en ILC **	15 – 18 jaar 18 – 21 jaar 21 – 25 jaar		Centrum + bedrijf
Gewest	Centrum IFPME**/VIZO**/IAWM**	15 – 18 jaar	IFPME / VIZO	Centrum + MKB
Gewest en Gemeenschap	Paritair comité: werkgevers + vakbonden ILC **	15 – 25 jaar	CEFA / VIZO CDO / TZUC	CEFA / CDO TZUC* Bedrijf

* Voltijds onderwijs

** Alternierend leren

Referentie

Waals Gewest: Institut de formation permanente pour les classes moyennes et les petites et moyennes entreprises (IFPME – instituut voor permanente opleiding voor de middenstand en het midden- en kleinbedrijf)

Vlaams Gewest: Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen (VIZO)

Brussels Hoofdstedelijk Gewest : IFPME voor Franstaligen, VIZO voor Nederlandstaligen

Duitstalige Gemeenschap: Institut für Aus-und Weiterbildung im Mittelstand (IAWM)

3. Voortgezette beroepsopleiding

3.1. Institutionele opleidingverstrekkers

Met de term *opleidingverstrekker* wordt iedere instelling bedoeld die cursussen of opleidingsstages verzorgt voor volwassenen.

Het « sociaal-cultureel werk » bestaat uit een aantal non-profitorganisaties (derden) die met elkaar gemeen hebben dat ze zich actief inzetten voor laaggeschoolde volwassenen die vanwege hun lage opleidingsniveau moeilijkheden ondervinden in hun dagelijks leven en derhalve ook met betrekking tot hun integratie op de arbeidsmarkt.

De beroepsopleiding voor volwassenen is het resultaat van initiatieven

- -van het bedrijfsleven (bedrijfsopleidingen),
- -van de overheid (opleiding van ambtenaren),
- -van het Onderwijs voor Sociale Promotie,
- -van de betrokken personen zelf [werknemers, werkzoekenden of personen met een minimuminkomen (minimumuitkering)].

Tabel 7: De drie hoofdpijlers van de beroepsopleiding voor volwassenen

	Onderwijs voor Sociale Promotie	Opleiding en arbeidsbemiddeling					Bedrijfsleven of sectorale initiatieven
Opleidings-verstrekker	Scholen van de drie onderwijsnetten	Arbeitsamt IAWM	FOREM IFPME	VDAB VIZO	Bxl-F	Non-profitorganisaties (derden) Sociaal-cultureel werk	Bouw – Agoria (ex-Fabrimetal) – Textiel – Chemie Grafische technieken – ANPCB(1)
Overheid	Franse Gemeenschap, Vlaamse Gemeenschap	Duitstalige Gemeenschap	Waalse Gewest	Vlaamse Gemeenschap	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franse Gemeenschap Vlaamse Gemeenschap	Federale staat

(1) Het ANPCB is het Aanvullend Nationaal Paritair Comité voor bedienden

De invoering van het betaald educatief verlof (BEV) heeft een impuls gegeven aan de voortgezette beroepsopleiding.

3.2. Onderwijs voor Sociale Promotie (OSP)

Met ongeveer 650 verschillende opleidingen, een flexibele organisatie en bescheiden inschrijvingskosten is het Onderwijs voor Sociale Promotie de belangrijkste opleidingsverstrekker. Binnen dit stelsel worden opleidingen gevolgd door 187 000 volwassenen in de Vlaamse Gemeenschap en 158 794 volwassenen in de Franse

Gemeenschap (schooljaar 1999-2000). Het OSP biedt opleidingen op secundair en hoger niveau en is de enige actor op dit terrein die opleidt tot erkende diploma's. Het onderwijs is verdeeld in dezelfde niveaus als die van het reguliere secundair en hoger onderwijs; de lesroosters zijn aangepast. Het OSP werkt in talrijke partnerschappen samen met de privé en publieke sector. Sinds 1991 zijn de opleidingen ingedeeld in modules.

3.3. Overheidsinstellingen: diensten voor opleiding en arbeidsbemiddeling, middenstandsopleidingen

3.3.1. Diensten voor beroepsopleiding en arbeidsbemiddeling.

- *FOREM* (Office wallon de la **f**ormation professionnelle et de l'**e**mloi, Waalse Dienst voor Beroepsopleiding en Arbeidsbemiddeling) in het Waalse Gewest.
- *VDAB* (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) in de Vlaamse Gemeenschap en voor de Vlamingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- *Bxl-F* (Bruxelles – Formation) voor de Franstaligen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- *Arbeitsamt* (Arbeitsamt der Deutschsprachigen Gemeinschaft, arbeidsbureau voor de Duitstalige Gemeenschap), een instelling die bestaat sinds januari 2000 en zorg draagt voor de arbeidsbemiddeling in de Duitstalige Gemeenschap.

Het beheer van deze overheidsinstellingen is in handen van de sociale partners (werkgevers – vakbonden) en staat onder toezicht van het betreffende Gewest/van de betreffende Gemeenschap.

Tabel 8: Uitgaven van de opleidingverstrekkers in 1988, 1995 en 1998 (in miljoenen BEF)

	1988	1995	1998
VDAB	2 105	3 367	3 776*
Bruxelles-Formation	620*	805	856
FOREM	1 685	2 683	3 149
Duitstalige Gemeenschap	-	-	1,96
Totaal	4 410	6 855	7 782,96
(in miljoenen euro's**)	(109,3)	(169,9)	(192,9)

*) raming

**) 1 EUR = BEF 40,3399

Bron: Financiering van het beroepsonderwijs en de beroepsopleiding in België, Cedefop Panorama, binnenkort te publiceren.

3.3.2. Middenstandsopleidingen (IFPME – VIZO – IAWM)

Ook de middenstand is actief op dit terrein, via tweejarige opleidingen die gericht zijn op het zelfstandig ondernemerschap, dat wil zeggen het leiden van een **middelgroot** of **klein bedrijf**

(MKB). Tevens verzorgt de middenstand modulair opgebouwde na- en bijscholingscursussen (vervolmakingscursussen) voor ondernemingsleiders. Het aantal inschrijvingen bij deze opleidingen neemt toe, vooral in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3.4. Sectorale initiatieven

Aanvankelijk speelden drie sectoren een belangrijke rol op dit terrein: de bouw, Agoria (voorheen Fabrimétal) en de textielindustrie. Sinds enkele jaren worden ook in de chemie, de grafische industrie, de uitzendbranche, het verzekeringswezen, de energiesector en de houtindustrie, alsmede door het ANPCB, steeds meer initiatieven ontwikkeld.

Het ANPCB telt 5 000 ondernemingen in verschillende bedrijfssectoren. In het kader van de sectorale overeenkomsten heeft dit paritair comité een ambitieuze formule bedacht: een *individueel recht* op twee dagen beroepsopleiding per jaar, waarvan de inhoud voor iedere werknemer afzonderlijk vastgesteld wordt door de werkgever. Een en ander heeft geleid tot een toename van de opleidingsactiviteiten in zeer dynamische, sterk groeiende kleine bedrijven (52% van de aangesloten ondernemingen).

Tabel 9: Opbouw van de gemiddelde opleidingskosten (in %)

Salarissen werknemers in opleiding	58,1
Salarissen opleiders en trainers	6,4
Salarissen externe opleiders	30,5
Vervoer en vergoedingen	3,6
Lokalen, lesmateriaal	1,4
TOTAAL	100

Bron: Financiering van het beroepsonderwijs en de beroepsopleiding in België, Cedefop Panorama, binnenkort te publiceren.

3.5. Andere opleidingen

- Opleidingen voor personen met een handicap.
- Centra voor werkzoekenden: de centres d'accueil, d'orientation et d'initiation socio-professionnelle (CA/COISP, centra voor onthaal en voor oriëntatie en sociale en beroepsintegratie), die deel uitmaken van de FOREM en van Bruxelles-Formation.
- Landbouwopleidingen (enkele honderden personen).
- Het enseignement à distance (afstandsonderwijs) in de Franse Gemeenschap, dat te kampen heeft met dalende leerlingenaantallen (12 000 ingeschreven leerlingen in 2000), en het Vlaamse equivalent, het **Begeleid individueel studeren (BIS)**, een vorm van multimediaal onderwijs met een stijgend aantal inschrijvingen (48 882 in 1999).

- Alfabetiseringscursussen. Deze zijn gericht op een zeer diverse maar qua omvang beperkte doelgroep.

3.6. Beroepsoriëntatie en -opleiding: de Carrefours Formation

Op initiatief van de EU zijn in het Waalse Gewest de zogeheten Carrefours Formation opgericht. In deze centra kunnen individuele personen terecht voor informatie en oriëntatie alvorens ze een bepaalde opleiding volgen. De centra worden gefinancierd door de Gewesten en via het Europees Sociaal Fonds (ESF). In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vindt financiering plaats via de eigen middelen van Bruxelles-Formation. De activiteiten van deze centra zijn individueel bepaald en gericht op een gevarieerd publiek (werknemers, werkzoekenden, risicogroepen, gehandicapten). De betrokken dienstverleners vormen een uniek heterogeen partnerschap, want het betreft hier een samenwerkingsverband van verschillende publieke en particuliere instellingen alsmede enkele non-profitorganisaties (zie tabel 10).

Tabel 10: Overzicht werkterrein van de Carrefours Formation (Waals Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

Opleidings-verstrekker	Doelgroep groep	Toelating	Kosten	Onderwijs-methode	Program ma	Erkenning	Integra-tie
AWIPH	Volwassen gehandicapten	Dossier+ Gesprek	Geen kosten	Individueel Leren + werken	3 maanden tot 2 jaar*	Getuigschrift (AWIPH)	O-K AO T
EPS	+ 15 jaar	Studieraad	Inschrijvings-kosten	Cursussen Modules	Variabel BEV	Getuigschrift of erkend certificaat	N-K B-OnW
EFT	18-30 jaar WZ met bestaansminimum	CESI+ Gesprek	Geen kosten	Cursussen Individueel vervolgtraject Arbeid	6 tot 18 maanden **	Certificaat (EFT)	I-S-O-K
FOREM	Volwassenen WZ Werknemers	Selectie+test +Gesprek	Geen kosten	Cursussen Zelfstudie Stage	Maximaal 1 jaar EPS **en*	Certificaat (FOREM)	I-O-K-B-OnW
IFPME	+15/16 jaar	Toelatings-examen+ Dossier+ Toelating	Inschrijvings-kosten	Leren + werken Individueel vervolgtraject	Variabel	Certificaat diploma (IFPME)	K-B-I-O
OISP	Volwassenen WZ Personen met bestaansminimum Problemen++	Gesprek	Geen kosten	Toekomstplan Individueel vervolgtraject	Variabel **	Getuigschrift (OISP)	O-S-K

Legenda:

- AWIPH: Agence wallone pour l'intégration des personnes handicapées (Waals bureau voor de integratie van gehandicapte personen)
- EFT: Entreprise de formation par le travail (bedrijf voor vorming door arbeid)
- OISP: Organisme d'insertion socio-professionnelle (instelling voor sociale en beroepsintegratie)
- BEV: Betaald educatief verlof
- WZ: Werkzoekenden
- I: Integratie
- O: Oriëntatie
- K: Kwalificatie
- AO: Aangepaste Opleiding
- T: Tewerkstelling
- N: Niveauverbetering
- B: Bijscholing
- OnW: Overgang naar werk
- CESI: Certificat d'étude secondaire inférieure (diploma lager secundair onderwijs)
- S: Socialisatie

* reiskosten

** vergoeding

Bron: Paul Cotton, Psycho-medisch-sociaal Centrum van de Franse Gemeenschap, Ath

4. Financiering van het beroepsonderwijs en de voortgezette beroepsopleiding

4.1. Een complex federaal stelsel

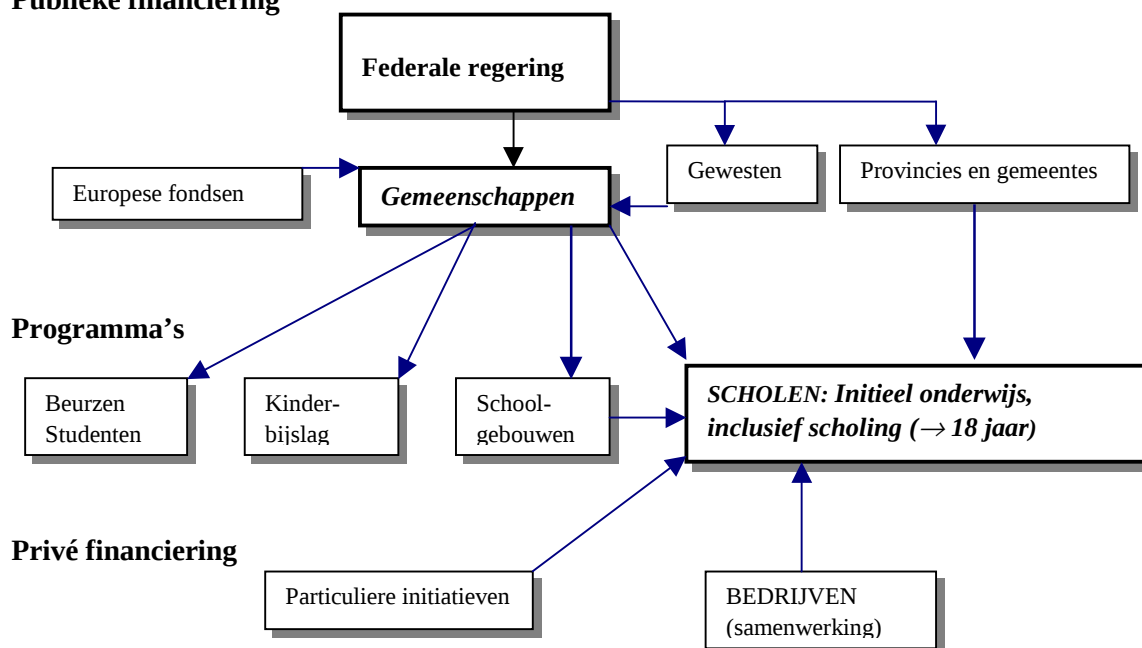
Sinds 2000 berust de financiering van de Gemeenschappen op twee hoofdbronnen: enerzijds het totaal van het kijk- en luistergeld en een deel van de personenbelasting, anderzijds een deel van het BTW-bedrag. De percentages worden per Gemeenschap nauwkeurig vastgesteld op basis van het aantal jongeren onder de 18 jaar. In de Duitstalige Gemeenschap geldt een afwijkend financieringsstelsel.

De financiering van de Gewesten is gebaseerd op een verdeling van de personenbelasting. Daarnaast kunnen de Gewesten zelf belastingen heffen (ter herinnering zij erop gewezen dat de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest gefuseerd zijn). Alles tezamen besteden de Gemeenschappen minder dan 6% van hun BBP aan onderwijs.

4.2. Belangrijke bijdrage via de sociale zekerheid

België behoort tot de landen met de hoogste kinderbijslag. De kinderbijslag kan oplopen tot 37% van de onderwijsuitgaven van de overheid per leerling.

Tabel 11 :Geldstromen in het onderwijs
Publieke financiering

Bron: Financiering van het beroepsonderwijs en de beroepsopleiding in België, Cedefop Panorama, binnenkort te publiceren.

4.3. Bedrijfsopleidingen

Bij het interprofessioneel akkoord 1999-2000 hebben de sociale partners zich ertoe verbonden (op federaal niveau) het land op hetzelfde niveau te brengen als drie van zijn Europese buurlanden (Frankrijk, Nederland en Duitsland). Daartoe zal het percentage dat ingehouden wordt op de totale loonsom van 1,2 verhoogd worden tot 1,4. Het beheer van deze gelden geschiedt op basis van pariteit. In de verschillende Gewesten loopt de deelname van het bedrijfsleven aan de voortgezette beroepsopleiding sterk uiteen: in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meldt 13% van de bedrijven actief te zijn op het terrein van de beroepsopleiding, in het Vlaamse Gewest 63,7% en in het Waalse Gewest 22,5%.

4.4. Fondsen: de federale staat, voornaamste investeerder in de permanente beroepsopleiding

- *Het tewerkstellingsfonds*: dit fonds wordt beheerd door het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en is opgebouwd uit bijdragen (percentage van de loonmassa) van het bedrijfsleven. Het is bedoeld voor risicogroepen, de opleiding van werklozen en zelfs voor de financiering van kinderopvang (crèches, kinderoppas). In 1998 bedroeg het budget 36,4 miljoen euro.
- *De sectorale fondsen*: deze fondsen worden beheerd overeenkomstig afspraken die per sector op basis van pariteit worden gemaakt. Het betreft hier fondsen die voor vele doelen ingezet worden; de voortgezette beroepsopleiding maakt daarvan slechts een klein deel uit. In 1998 bedroeg het budget 37,9 miljoen euro.
- *De werkgeversfondsen voor de beroepsopleiding*: deze worden beheerd door iedere onderneming afzonderlijk, afhankelijk van de behoeften.
- De staat verleent financiële steun via de regionale instellingen voor de beroepsopleiding: de FOREM, de VDAB, ...
- *Bijdrage van de federale staat*: 1 058 miljoen euro.

Tabel 12: Fondsen ten behoeve van het werkgelegenheidsbeleid

HERKOMST FONDSEN	Miljoenen EUR
Europese fondsen	40,96
Bedrijfsleven via het tewerkstellingsfonds	141,24
Subsidies federale staat	866,80
Lastenvermindering werkgevers	1 190,24
TOTAAL FEDERALE FONDSEN	2 239,34
+ bijdrage Gewesten	1 808,58
+ bijdrage Gemeenschappen	6,9658
BESCHIKBAR TOTAAL	4.054,89

Bron: diverse statistieken en weekblad «Trends», 1998

4.5. Opleiding binnen het overheidsapparaat

De meeste bestuurslichamen kennen een afdeling opleidingen of een *opleidingscel*. In sommige gevallen bestaat er zelfs een speciaal opleidingsinstituut of een speciale school voor de ambtenaren. Verder kunnen via de Opleiding voor Sociale Promotie en via de universiteiten opleidingen «op maat» verzorgd worden.

4.6. Stimulerende initiatieven van de overheden

Het *betaald educatief verlof*, bedoeld voor de werkenden. Het fonds wordt gevormd via een heffing van 0,04% op de brutosalarissen en beheerd door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, tezamen met de vakbondsorganisaties

De opleidingschèque (die bestaat sinds 1.12.1998) in het Waalse Gewest. Het beheer van dit stelsel is in handen van het Gewest, dat 50% van de opleidingskosten voor zijn rekening neemt. De andere 50% wordt betaald door het bedrijfsleven.

4.7. Veelzeggende cijfers

Naar schatting wordt 70% van alle budgetten besteed aan onthaal, oriëntatie, sociale integratie en vervoltrajecten ten behoeve van werkzoekenden; 30% (op nationaal niveau) gaat naar de eigenlijke beroepsopleiding.

De FOREM beheert 100 Europese projecten.

5. Kwalitatieve aspecten

5.1. In de Franse Gemeenschap

5.1.1. Beroepsopleiding gereorganiseerd voor negen sectoren door de CCPQ (1999)

De Commission Communautaire des Professions et des Qualifications (CCPQ, de Gemeenschapscommissie voor Beroepen en Kwalificaties) bestaat uit vertegenwoordigers van het onderwijsveld (de drie onderwijsnetten), het bedrijfsleven, de onderwijsvakbonden, de Nationale Arbeidsraad en de vakbondsorganisaties. De negen opleidingsgebieden die zijn gereorganiseerd zijn: landbouwkunde, industrie, bouw, horeca en voedingssector, kledingindustrie, toegepaste kunsten, economie, particuliere dienstverlening en toegepaste wetenschappen.

De commissie heeft functieprofielen opgesteld die betrekking hebben op kwalificatie, opleiding, structuren en referentiekaders, evaluatie en management. Een en ander houdt verband met de certificatie aan het einde van het secundair onderwijs en het equivalent daarvan in de andere opleidingsstelsels.

De verschillende concepten (standaardbetrekking, functie, werkzaamheden en competenties) moeten nog nader uitgewerkt worden.

5.1.2. Technisch en beroepssecundair onderwijs: weldra alternerend

In april 2001 heeft de regering van de Franse Gemeenschap een voorontwerp van decreet (wet) aangenomen betreffende het deeltijds secundair onderwijs (leren en werken). Daarin wordt bepaald dat in alle opleidingen buiten de algemene richting in de toekomst bedrijfsstages opgenomen moeten worden.

5.1.3. Conseil de l'Education et de la Formation (CEF, Raad voor Onderwijs en Opleiding)

Deze Raad, die bestaat uit twee kamers (onderwijs en opleiding), verricht belangrijk theoretisch werk, dat zijn weerslag vindt in genummerde adviezen. Dit orgaan benadrukt het belang van de ontwikkeling van een geïntegreerd en coherent stelsel voor het valideren van de competenties in het kader van de levenslange beroepsopleiding

5.1.4. Omvorming van de FOREM

In het Waalse Gewest wordt door de Waalse regering een decreet voorbereid tot omvorming van de FOREM, dat opgesplitst wordt in twee verschillende delen:

- een overheidsdienst voor arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding (regisseur, arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding, gezamenlijke beheerdiensten, enz.);
- een publiekrechtelijke naamloze vennootschap (dienst voor werving en selectie, diensten op het terrein van arbeidsbemiddeling) voor alle betalende diensten.

5.1.5. In de Franse Gemeenschap: de Pôles d'innovation technologique (PITech, steunpunten voor technologische vernieuwing)

Deze steunpunten voor informatie, documentatie en opleiding hebben tot doel de samenwerking te versterken tussen het onderwijsveld en het bedrijfsleven.

5.2. In de Vlaamse Gemeenschap

5.2.1. Opleidingsprofielen

De Vlaamse Onderwijs Raad (VLOR) vertaalt de beroepsprofielen die worden opgesteld door de SERV (Sociaal Economische Raad van Vlaanderen) in opleidingsprofielen. De VLOR is een orgaan dat bestaat uit de instanties die betrokken zijn bij de beroepsopleiding.

5.2.2. Levenslang onderwijs en levenslange opleiding

Een belangrijk doel is eenieder vanaf het begin van de leerplichtperiode *te leren leren*. De Vlaamse Gemeenschap bevordert op alle niveaus de integratie van *sleutelvaardigheden*. Via nieuwe leervormen wordt getracht de flexibiliteit en de differentiatie in de verschillende opleidingstrajecten te vergroten.

5.2.3. Modularisering in het beroepssecundair onderwijs

Dit veelomvattende, ambitieuze project is in september 2000 van start gegaan en zal doorlopen tot in 2006. De bedoeling van dit project is te komen tot meer samenhang tussen het initiële onderwijs en de voortgezette beroepsopleiding. Naast sociale partners zijn ook de andere opleidingsinstanties, het VIZO en de VDAB bij dit project betrokken. De Vlaamse Gemeenschap werkt aan de ontwikkeling van procedures voor kwalificatie, certificatie en gelijkstelling van verworven competenties. Op grond van een decreet uit 1999 wordt in het onderwijs en de beroepsopleiding voor volwassenen gezocht naar maximale coördinatie tussen de verschillende onderwijsniveaus en onderwijsvormen.

5.2.4. Contact met de beroepspraktijk

Leraren en opleiders worden steeds vaker in de gelegenheid gesteld hun bekwaamheden op peil te houden via intensieve contacten met het bedrijfsleven.

5.3. Informatie- en communicatietechnologieën (ICT)

De ICT worden vanaf het basisonderwijs geïntegreerd in de leerplannen. In beide Gemeenschappen zijn investeringen gedaan op het dit terrein (virtuele scholen).

6. Opleiding van de opleiders

6.1. Initiële lerarenopleiding

De opleiding van de leraren voor de eerste graad van het secundair onderwijs (regenten) is in handen van de hogescholen (hoger onderwijs van één cyclus, pedagogische richting, drie jaar). Leraren voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs alsmede voor het hoger onderwijs van één cyclus worden opgeleid door de universiteiten.

Afgestudeerden aan de universiteit (met de graad van licentiaat) kunnen deelnemen aan een vergelijkend examen voor een *aggregatie* (een traject dat bestaat uit een pedagogische opleiding en een stage, af te sluiten met het verzorgen van een aantal lessen). Degenen die de graad van geaggregeerde verwerven zijn bevoegd om les te geven in het hoger secundair onderwijs.

De meeste leraren in de technische en beroepsgerichte opleidingen worden opgeleid binnen het stelsel van het Onderwijs voor Sociale Promotie, via de normale korte technische cursusprogramma's (maximaal drie jaar). Over het algemeen zijn ze afkomstig uit het bedrijfsleven of uit de sector van de vrije beroepen.

6.2. Opleiding van de opleiders van de FOREM en de VDAB

De opleiders van de VDAB worden opgeleid via «Spoor 21», de opleiders werkzaam binnen de FOREM via de kerngroep Formation de Formateurs op het hoofdkantoor van de FOREM.

6.3. Opleiding van de leraren en deskundigen van het Onderwijs voor Sociale Promotie

Bij het Onderwijs voor Sociale Promotie worden leraren aangesteld die een pedagogische opleiding genoten hebben aan een hogeschool (een cyclus of twee cycli) of universiteit, maar ook deskundigen afkomstig uit het bedrijfsleven of het overheidsapparaat.

6.4. Opleiders van het IFPME, het VIZO en het IAWM

Deze instellingen kennen twee categorieën docenten: enerzijds traditionele leerkrachten, anderzijds opleiders of tutors die binnen het instituut zelf opgeleid zijn. Deze laatsten dienen te beschikken over relevante beroepservaring binnen de sector waarin ze lesgeven.

6.5. Nascholing van leraren

Elke Gemeenschap, en binnen elke Gemeenschap elk onderwijsnet, kent voorzieningen voor de nascholing van leraren (pedagogische vrijheid van de onderwijsnetten).

7. Trends en perspectieven

7.1. Trends

Er is een duidelijke tendens bespeurbaar naar ontwikkeling van de voortgezette beroepsopleiding, maar de participatie van volwassenen blijft achter bij het Europees gemiddelde. Opvallend zijn de grote verschillen ten aanzien van de toegang tot de opleidingen. Via sectorale overeenkomsten zou een impuls gegeven moeten worden aan de bedrijfsopleidingen (bouw, Agoria (voorheen Fabrimetal), verzekeringswezen, energiesector, houtindustrie en grafische industrie). De maatregelen in het kader van de beroepsopleiding die thans worden georganiseerd en gefinancierd door de werkgevers komen vooral de hoogopgeleide werknemers ten goede (leidinggevend personeel: 45% - bedienden: 41% - arbeiders: 15%).

7.2. Beroepsoriëntatie en -opleiding: eenzelfde problematiek

Beroepsoriëntatie en beroepsopleiding vormen twee aspecten van een en hetzelfde vraagstuk: het gaat om het kweken van een houding van voortdurende waakzaamheid ten aanzien van de vraag hoe de competenties gedurende het gehele leven aangepast moeten worden om groei mogelijkheden of nieuwe kansen te creëren tijdens de gehele loopbaan.

Sinds enkele jaren zien we zowel op kwalitatief als op kwantitatief terrein tekorten ontstaan. Steeds weer komt de vraag naar voren naar meer voortgezette opleiding voor eenieder – zowel arbeiders als bedienden –, waaruit blijkt dat het nodig is op korte termijn via stages oplossingen te vinden. Op de lange termijn is de gezamenlijke inzet van het onderwijsveld en het bedrijfsleven nodig om te komen tot een realiteitsgericht onderwijsstelsel.

Ten slotte zouden op het terrein van oriëntatie en informatie over beroepen forse inspanningen geleverd moeten worden om de beeldvorming onder jongeren en volwassenen te beïnvloeden, met name ten aanzien van de zelfstandige beroepen.

7.3. Handelen

België kent maar liefst 12 000 instellingen die met een totaal van 14 000 specifieke opleidingen op de een of andere wijze betrokken zijn bij de acht belangrijkste opleidingsgebieden. Bedrijven en overheid hebben behoefte aan opleidingen om de basiscompetenties van het personeel op peil te houden, maar ook om die aan te vullen met nieuwe competenties. Deze opleidingen dienen zo kort mogelijk te zijn.

Voor risicogroepen en werkzoekenden, en met name de jongeren onder hen, zijn inspanningen van de samenleving onmisbaar, zoals het project ROSETTA (een federaal project ten behoeve van de integratie op de arbeidsmarkt van jongeren op zoek naar een eerste baan). Gelijke toegang tot de beroepsopleiding dient verzekerd te blijven, zodat eenieder daadwerkelijk een tweede kans krijgt in de samenleving.

7.4. Regelgeving in het aanbod en verhoging van de kwaliteit van de beroepsopleiding

Het terrein van de beroepsopleiding wordt hoe langer hoe meer het voorwerp van regelgeving. Bevordering van de beroepsopleiding is mogelijk via initiatieven van de Europese instellingen, de federale Staat, de Gewesten, de Gemeenschappen en de sociale partners.

Het opleidingsveld heeft behoefte aan uniforme regels die gelden voor alle actoren. Structuren voor overleg tussen de partners als de CCPQ en de Toezichthoudende Comités van het Europees Sociaal Fonds zijn noodzakelijk om te bewerkstelligen dat *eenieder* waar nodig zijn verantwoordelijkheid neemt ten aanzien van de «*employability*» en blijft zoeken naar mogelijkheden om de kwaliteit van de beroepsopleiding te verhogen.

7.5. Een evaluatiegerichte cultuur ontwikkelen teneinde vergelijking van gegevens mogelijk te maken met gegevens van anderen en de doeltreffendheid van de stelsels te meten

Dit betekent dat voor elk programma en elke maatregel duidelijk omschreven doelstellingen vastgelegd dienen te worden, en ook dat na afloop van iedere periode vastgesteld moet kunnen worden in hoeverre die doelstellingen zijn bereikt. De doelstellingen moeten dus gemeten kunnen worden, en daarvoor is het nodig instrumenten te ontwikkelen, instrumenten die tevens een reflectie mogelijk maken op de beroepsopleiding, die een essentiële meerwaarde vormt voor de Europese economie.

Bijlage 1

Acroniemen en afkortingen

AFT	<i>Atelier de formation par le travail</i>
ANPCB	Aanvullend Nationaal Paritair Comité voor Bedienden
Arbeitsamt	Arbeitsamt der Deutschsprachigen Gemeinschaft, bureau voor arbeidsbemiddeling in de Duitstalige Gemeenschap, equivalent van het FOREM in de Franse Gemeenschap, en de VDAB in de Vlaamse Gemeenschap
BEV	Betaald educatief verlof <i>Congé-formation payé</i>
BIS	Begeleid Individueel Studeren <i>Enseignement à Distance (EAD)</i>
Bxl-F	<i>Bruxelles-Formation</i> Dienst voor Beroepsopleiding (voor Franstaligen) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
CCPQ	<i>Commission Communautaire des Professions et des Qualifications</i> Gemeenschapscommissie voor Beroepen en Kwalificaties
CEB	<i>Certificat d'Etude de Base (certification: primaires)</i> Getuigschrift lager onderwijs, certificatie basisonderwijs
CEF	<i>Conseil de l'Education et de la Formation</i> Raad voor onderwijs en opleiding
CEFA	<i>Centre d'Education et de Formation en Alternance</i> Centrum voor deeltijds onderwijs
Centre PMS	<i>Centre Psycho-médical-social</i> (Franse Gemeenschap) Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB, Vlaamse Gemeenschap)
CEP	<i>Congé-éducation payé</i> Betaald educatief verlof (BEV)
CES2D	<i>Certificat d'Etude du 2ème degré (4ème année scolaire)</i> Getuigschrift tweede graad secundair onderwijs, 4 ^e schooljaar
CESI	<i>Certificat d'Enseignement Secondaire Inférieur</i> Diploma lager secundair onderwijs

CESS	<i>Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur</i> Diploma hoger secundair onderwijs
CISP	<i>Convention d'Insertion Socio-Professionnelle</i> Overeenkomst inzake sociale en beroepsintegratie
CLB	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
COISP	<i>Centre d'Orientation et d'Initiation Socio-Professionnelle</i> Centrum voor oriëntatie en sociale en beroepsintegratie
CPAS	<i>Centre Public d'Aide Sociale</i> Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
EAD	<i>Enseignement à Distance</i> Begeleid Individueel Studeren (BIS)
EFT	<i>Entreprise de formation par le travail</i>
ESF	Europees Sociaal Fonds
FOREM	<i>Office wallon de la Formation professionnelle et de l'Emploi</i> Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding in het Waalse Gewest, equivalent van de VDAB in de Vlaamse Gemeenschap, en het Arbeitsamt in de Duitstalige Gemeenschap
IFPME	<i>Institut de Formation Permanente pour les classes moyennes et les Petites et Moyennes Entreprises</i> Instituut voor permanente opleiding voor de middenstand en het midden- en kleinbedrijf
ILC	Industrieel leercontract
INS	<i>Institut national de la statistique</i> Nationaal Instituut voor de Statistiek
ITC	Informatie- en communicatietechnologieën
ONEM	<i>Office National de l'Emploi</i> Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA)
ORBEM	<i>Office régional bruxellois pour l'emploi</i> Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling (BGDA)
OSP	Onderwijs voor Sociale Promotie (OSP, Vlaamse Gemeenschap), <i>Enseignement de Promotion Sociale</i> (Prom Soc, Franse Gemeenschap)
Prom Soc	<i>Enseignement de Promotion Sociale</i> (Franse Gemeenschap) Onderwijs voor Sociale Promotie (OSP, Vlaamse Gemeenschap)

RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening <i>Office National de l'Emploi (ONEM)</i>
SéGEC	<i>Secrétariat Général de l'Enseignement Catholique</i> Algemeen secretariaat van het katholiek onderwijs
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SIEP	<i>Service d'Information sur les Etudes et les Professions</i> Dienst voor informatie over studie en beroep
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding, equivalent in de Vlaamse Gemeenschap van de FOREM in het Waalse Gewest, en het Arbeitsamt in de Duitstalige Gemeenschap
VFSIPH	Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap
VIZO	Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen
VLOR	Vlaamse Onderwijsraad

Bijlage 2

Nuttige adressen

A. Ministeries (Federaal en Gemeenschappen)

Ministère de la Communauté française

Administration générale de l'enseignement et de la recherche scientifique

Direction Générale de l'Enseignement obligatoire

(Algemene dienst verplicht onderwijs)

Koningsstraat 204

B-1040 Brussel

Tel.: (32 2) 213 59 11

Fax: (32 2) 213 59 90

Internet: <http://www.agers.cfwb.be>

Ministère de la Communauté française

Administration générale de l'enseignement et de la recherche scientifique

Direction Générale de l'Enseignement non-obligatoire et de la recherche scientifique

Koningsstraat 204

B-1000 Brussel

Tel.: (32 2) 210 55 11

Fax: (32 2) 210 55 17

Internet: <http://www.agers.cfwb.be>

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Departement Onderwijs

Administratie Secundair Onderwijs

Koning Albert II Laan 15

B-1210 Brussel

Tel.: (32 2) 553 86 11

Fax: (32 2) 553 89 05

Internet: <http://www.intranet.ond.vlaanderen.be>

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Departement Onderwijs

Administratie Permanente Vorming

Koning Albert II Laan, 15

B-1210 Brussel

Tel.: (32 2) 553 86 11

Fax: (32 2) 553 89 05

Internet: <http://www.intranet.ond.vlaanderen.be>

Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid

Belliardstraat 51

B-1040 Brussel

Tel.: (32 2) 233 41 11

Fax: (32 2) 233 44 88

Internet: <http://www.meta.fgov.be>

Ministerium des Deutschsprachigen Gemeinschaft

Gospert 1-5

B-4700 Eupen

Tel.: (32 87) 59 63 00

Fax: (32 87) 55 64 75

Internet: <http://www.dglive.be>

B. Regionale en Gemeenschapsinstellingen**Bruxelles-Formation**

Louisalaan 166

B-1050 Brussel

Tel.: (32 2) 626 78 11

Fax: (32 2) 626 78 14

FOREM (Office communautaire et régional de la formation professionnelle et de l'emploi)

Centrale administratie

Boulevard Tirou 104

B-6000 Charleroi

Tel.: (32 71) 20 61 11

Fax: (32 71) 20 61 98

Internet: <http://www.hotjob.be>

IFPME (Institut de formation permanente pour les classes moyennes et les petites et moyennes entreprises)

Kunstlaan 39

B-1049 Brussel

Tel.: (32 2) 502 76 00

Fax: (32 2) 505 47 70

Internet: <http://www.ifpme.be>

VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding)

Keizerlaan 11

B-1000 Brussel

Tel.: (32 2) 506 15 11

Fax: (32 2) 504 04 28

Internet: <http://www.vdab.be>

VIZO (Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen)

Kanselarijstraat 19

B-1000 Brussel

Tel.: (32 2) 227 63 93

Fax: (32 2) 217 46 12

Internet: <http://www.vizo.be>

C. Andere organisaties

SIEP (Service d'Information sur les Etudes et les Professions)

Kroonlaan 224

B-1050 Brussel

Tel.: (32 2) 640 08 32

Fax: (32 2) 646 80 08

Internet: <http://www.siep.be>

VBO (Verbond van Belgische Ondernemingen)**FEB (Fédération des Entreprises de Belgique)**

Ravensteinstraat 4

B-1000 Brussel

Tel.: (32 2) 515 08 11

Fax: (32 2) 515 09 00

Internet: <http://www.feb.be>

Cedefop (Europees Centrum voor de Ontwikkeling van de Beroepsopleiding)

De systemen voor beroepsopleiding in België: Een beknopte beschrijving

Paul Cotton

Luxemburg: Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen

2001 – VI, 43 blz. – 21,0 x 29,7 cm

(Cedefop Panorama series ; 10 – ISSN 1562-6180)

ISBN 92-896-0064-0 - Cat. nr.: TI-38-01-948-NL-C

Gratis – 5117 NL –

Dit document is een beknopte beschrijving van de systemen voor beroepsonderwijs en beroepsopleiding in België. Het verschaft een aantal kerngegevens over de bestuurlijke bevoegdheden en over de beroepsbevolking in België. Verder bevat het informatie over de structuur van het onderwijssysteem en van de initiële en voortgezette beroepsopleidingssystemen. Er wordt aandacht besteed aan de systemen van opleiding op de werkplek zowel als aan de opleiding die wordt verschaft in de scholen en andere vormings- en opleidingscentra. Korte onderdelen over de financiering van de systemen voor beroepsonderwijs en beroepsopleiding en over specifieke aspecten zoals de opleiding van de opleiders en certificering werden eveneens opgenomen. Het document wordt afgesloten met een reflectie op perspectieven. Er werd gepoogd te rapporteren over de hele waaier van onderwijs- en opleidingsstructuren die het gevolg zijn van de federalisering van de Belgische Staat en over tal van organisaties en instellingen die betrokken zijn bij het aanbod van beroepsonderwijs en beroepsopleiding.

Dit document is een beknopte beschrijving van de systemen voor beroepsonderwijs en beroepsopleiding in België. Het verschaft een aantal kerngegevens over de bestuurlijke bevoegdheden en over de beroepsbevolking in België. Verder bevat het informatie over de structuur van het onderwijssysteem en van de initiële en voortgezette beroepsopleidingssystemen. Er wordt aandacht besteed aan de systemen van opleiding op de werkplek zowel als aan de opleiding die wordt verschaft in de scholen en andere vormings- en opleidingscentra. Korte onderdelen over de financiering van de systemen voor beroepsonderwijs en beroepsopleiding en over specifieke aspecten zoals de opleiding van de opleiders en certificering werden eveneens opgenomen. Het document wordt afgesloten met een reflectie op perspectieven. Er werd gepoogd te rapporteren over de hele waaier van onderwijs- en opleidingsstructuren die het gevolg zijn van de federalisering van de Belgische Staat en over tal van organisaties en instellingen die betrokken zijn bij het aanbod van beroepsonderwijs en beroepsopleiding.

Paul Cotton

De systemen voor beroepsopleiding in België

Een beknopte beschrijving

PANORAMA

Europees Centrum voor de
ontwikkeling van de beroepsopleiding

Europe 123, GR-570 01 Thessaloniki (Pylea)
Postadres: PO Box 22427, GR-551 02 Thessaloniki
Tel. (30) 310 490 111, Fax (30) 310 490 020
E-mail: info@cedefop.eu.int
Homepage: www.cedefop.eu.int
Interactive website: www.trainingvillage.gr

Op verzoek gratis verkrijgbaar bij het Cedefop

5117 NL

BUREAU VOOR OFFICIËLE PUBLICATIES
DER EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
L-2985 Luxembourg

ISBN 12-816-0064-0

9 789289 600644 >